

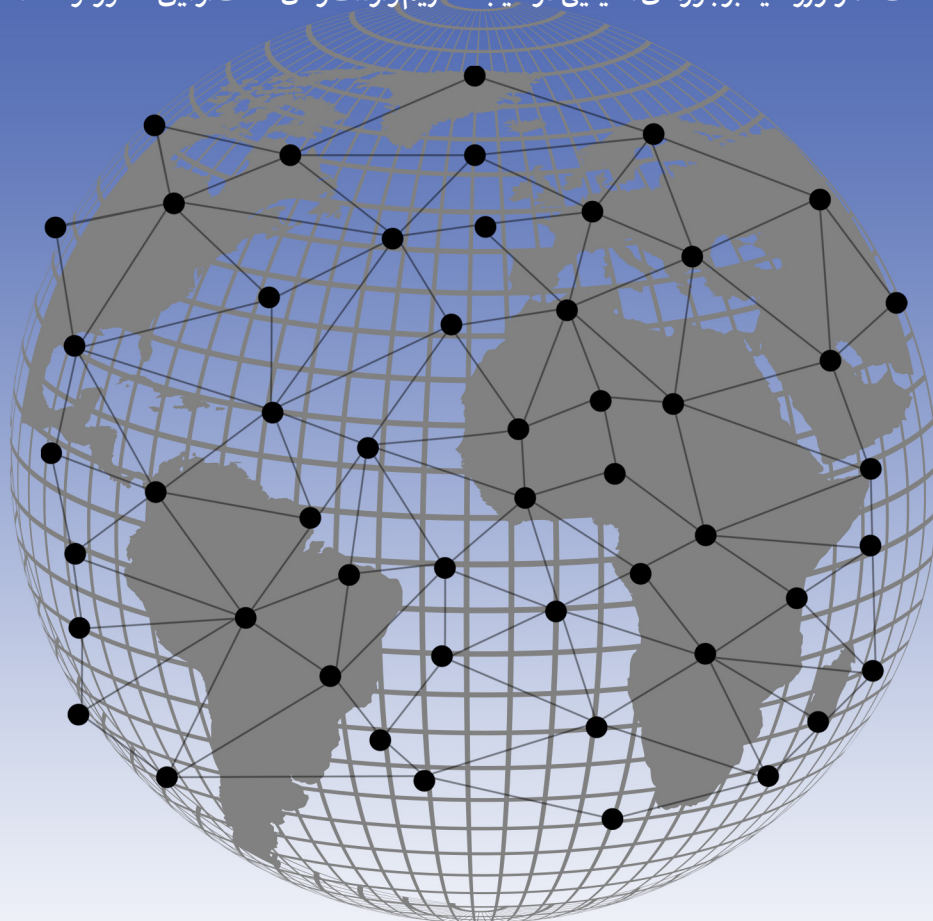

مرکز پژوهش های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش چهل و ششم)

در این شماره می خوانید:

- دیپلماسی هوشمندانه ترکیه برای بهره برداری از فرصت بحران اوکراین: تشکیل هاب گازی بزرگ در ترکیه برای انتقال منابع گازی روسیه، تثبیت موقعیت به عنوان کریدور غلات و فروش پهباد به اوکراین
- رونمایی از استراتژی صنعتی جدید امارات: صادرات سالانه ۱۵ میلیارد درهم محصولات با فن آوری پیشرفته اماراتی و اجرای ۱۰۰۰ پروژه فناوری در سراسر کشور تا سال ۲۰۳۱ مطابق با اولویت های ملی
- عربستان سعودی پربازدیدترین کشور عربی توسط گردشگران در طول سال جاری بر اساس آمارهای جدید سازمان جهانی گردشگری: امارات متحده عربی در رتبه دوم و مراکش در رتبه سوم
- ژئوپلیتیک جدید زغال سنگ: تمرکز روسیه بر بازارهای آسیایی در نتیجه تحریم واردات زغال سنگ از این کشور توسط اتحادیه اروپا

آبان ۱۴۰۱

شناسنامه گزارش

مركز پژوهش های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش چهل و ششم)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: آبان ۱۴۰۱

واژه‌های کلیدی: هاب گازی، تحریم الومینیوم، زغال سنگ، گازپروم، تحریم غذایی، استراتژی صنعتی، توافق گازی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۱۲	تحولات منطقه‌ای
۱۵	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است و از دیگر سو کشور به صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی"، باهدف بررسی رویدادهای بااهمیت از منظر تأثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران، در دولایه جهانی و منطقه‌ای به رشته تحریر درآمده است. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دولایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

ترکیه هاب گازی اروپا؟

ولادیمیر پوتین اخیراً ایجاد یک هاب گازی بزرگ در ترکیه را برای انتقال منابع گازی که پیش از جنگ اوکراین از طریق خطوط لوله نورد استریم هدایت می‌شد، پیشنهاد کرده است. این طرح در دیدار اخیر با رجب طیب اردوغان در قزاقستان ارائه شد. پوتین اعلام کرد که این هاب همچنین می‌تواند به بستری برای تعیین قیمت گاز تبدیل شود و از سیاسی شدن این موضوع جلوگیری نماید. پوتین هزینه کنونی گاز را "بالا" خواند و افزود که "ما به راحتی می‌توانیم قیمت را در سطح عادی بازار، بدون هیچ گونه حاشیه سیاسی تنظیم کنیم." این پیشنهاد در حالی مطرح می‌شود که روسیه به دنبال تغییر مسیر عرضه از خطوط لوله گاز نورد استریم است که در انفجارهای ماه گذشته آسیب دیده‌اند.

پوتین با اشاره به اینکه روسیه گاز ترکیه را در مقیاس کامل تامین می‌کند، افزود: آنکارا مطمئن‌ترین شریک برای ترانزیت منابع انرژی روسیه به اروپا است. پوتین پیش از دیدار با اردوغان در سخنرانی خود در کنفرانس هفته انرژی روسیه پیشنهاد ایجاد یک هاب گازی در ترکیه را داده بود. وی گفت که مسکو می‌تواند حجم ترانزیت از دست رفته از طریق لوله نورد استریم را به منطقه دریای سیاه با ایجاد یک «هاب گاز» در ترکیه برای تامین منابع اتحادیه اروپا منتقل کند. او البته تأکید کرد که تعمیر خطوط لوله آسیب دیده امکان‌پذیر است، اما روسیه و اتحادیه اروپا باید درباره سرنوشت آنها تصمیم بگیرند. در صورتی که این ایده عملیاتی شود، موقعیت ترکیه در ژئوپلیتیک انرژی به شدت ارتقا خواهد یافت. در همین راستا معاون نخست وزیر روسیه نیز اعلام کرد که می‌توان مقدار قابل توجهی گاز طبیعی را از طریق ترکیه به اروپا صادر کرد. از منظر وی خط لوله گاز طبیعی استریم جنوبی - پروژه ای که بعداً لغو شد و به ترک استریم تبدیل شد - به صورت چهار خط با ظرفیت تقریبی ۶۳ میلیارد متر مکعب برنامه ریزی شده بود و در صورت وجود تقاضا، می‌توان از این ظرفیت اضافی بالقوه برای رساندن گاز به مصرف‌کنندگان اروپایی از طریق دریای سیاه و ترکیه استفاده کرد. ظرفیت فعلی ترک استریم که در قالب دو خط لوله جریان می‌یابد، ۳۱,۵ میلیارد متر مکعب است. یکی از این خطوط برای صادرات به کشورهای دیگر است.

نقشه ۱- مسیر خطوط لوله ترک استریم

اردوغان بلافاصله به دولت ترکیه دستور اجرایی کردن این ایده را داد. با اجرایی شدن این طرح، روسیه ترکیه را در کانون سیاست‌های جدید انرژی خود در منطقه قرار خواهد داد و موقعیت ایران از این رهگذر متاثر خواهد شد. ایده انتقال گاز روسیه به ترکیه از طریق ایران عملاً کنار گذاشته خواهد شد و چشم انداز چندانی برای همکاری گازی میان ایران و روسیه وجود نخواهد داشت. به نظر می‌رسد ترکیه علیرغم عضویت در ناتو توانسته از فرصت‌های جنگ اوکراین به خوبی بهره‌گیرد. هم موقعیت خود را به عنوان کریدور غلات تثبیت نماید، هم امتیازات مهم تجاری بویژه در حوزه انرژی از روسیه دریافت نماید و در عین حال پهلوهای خود را به اوکراین بفروشد. اگر اقدامات ترکیه همچنان با موفقیت تداوم یابد، می‌توان آن را نمونه‌ای از دیپلماسی اقتصادی موفق به شمار آورد، بدان معنا که با ترکیبی ظریف از منابع قدرت، به دستاوردهای اقتصادی مهمی نائل شده است.

بانک‌های هندی عقب نشینی کردند

چندی پیش خبر موافقت بانک مرکزی هند با تجارت با روسیه از طریق ارزهای محلی به عنوان گشایشی مهم برای مسکو تلقی شد. اکنون به نظر می‌رسد شرایط در حال تغییر است. بر مبنای گزارش‌های رسانه‌های هندی، بانک‌های بزرگ هند به دلیل نگرانی از هدف قرار گرفتن تحت تحریم‌های آمریکا، از انجام معاملات با روسیه اجتناب می‌کنند.

این اتفاق کمتر از یک ماه پس از آن رخ می‌دهد که بانک دولتی هند با ایجاد یک مکانیسم مبادله با ارزهای محلی با هدف تقویت تجارت متقابل با روسیه موافقت کرده بود. بانک‌های روسی از هشت بانک بزرگ هند درخواست کرده‌اند که تسویه حساب با ارز محلی را سازماندهی کنند، اما هیچ پاسخی دریافت نکرده‌اند. این بانک‌ها شامل بزرگترین وام‌دهنده، بانک دولتی هند، و همچنین بانک ملی پنجاب، بانک هند، بانک بارودا و بانک مرکزی هند است.

نهادهای مالی هند نسبت به مجازات توسط ایالات متحده و اتحادیه اروپا به دلیل تجارت رویه محور با

روسیه محتاط هستند. تحریم‌های غرب علاوه بر هزینه‌های مالی به اعتبار بانک‌های هند آسیب زیادی وارد خواهد کرد. در حال حاضر، تنها دو بانک کوچک، Yes Bank و UCO Bank که با PSCB روسیه و Gazprombank قرارداد دارند، از مکانیسم پرداخت روپیه استفاده می‌کنند. در ماه سپتامبر، بانک‌های هندی حدود ۲۰ درخواست از موسسات اعتباری روسیه برای افتتاح حساب دریافت کرده اند، اغلب این درخواست‌ها بی پاسخ مانده است.

آمریکا در پی تحریم آلومینیوم روسیه

دولت بایدن در حال بررسی ممنوعیت کامل واردات آلومینیوم روسیه در پاسخ به جنگ روسیه در اوکراین است. کاخ سفید به سه گزینه چشم دوخته است که می‌تواند شامل ممنوعیت کامل، افزایش تعرفه‌ها به حدی که ممنوعیت مؤثری را اعمال کند، یا تحریم شرکت روسی Rusal که این فلز را تولید می‌کند باشد. دولت ایالات متحده در ابتدا تحریم آلومینیوم روسیه را به دلیل ترس از اختلال در زنجیره‌های جهانی متوقف کرده بود. با این حال، محصولات کمتری برای ایالات متحده و متحدان برای تحریم کردن در واکنش به تشدید جنگ باقی مانده است. این بحث از سوی کاخ سفید برای هفته‌ها ادامه داشته است. برخی معتقدند چنین اقدامی می‌تواند بازارهای فلزات را در سراسر جهان بی ثبات کند. تحریم آلومینیوم، که برای اکثر صنایع سنگین حیاتی است، به طور بالقوه می‌تواند مصرف کنندگان در ایالات متحده و سایر کشورها را مجبور به تقلا برای یافتن فلز جایگزین کند. روسیه بعد از چین دومین تولید کننده آلومینیوم در جهان است. داده‌ها نشان می‌دهد روسیه حدود ۱۰ درصد از کل واردات آلومینیوم ایالات متحده را تامین می‌کند. این کشور سومین صادرکننده بزرگ آلومینیوم به ایالات متحده در ماه اوت بوده است. پس از انتشار اخباری مبنی بر تحریم احتمالی عرضه روسیه، قیمت آلومینیوم در بورس فلزات لندن (LME) ۷ درصد افزایش یافت.

ژئوپلیتیک جدید زغال سنگ

مقامات روسیه اعلام کرده اند در پیامد تحریم واردات زغال سنگ از این کشور توسط اتحادیه اروپا، بر بازارهای آسیایی متمرکز خواهند شد. این اقدام روسیه را می‌توان به تغییر در ژئوپلیتیک زغال سنگ پس از تغییرات مشابهی که در نفت و گاز در پیامد جنگ اوکراین رخ داده تعبیر کرد. در این قالب بخشی از حجم از بازار اروپا از طریق ریل به بنادر و گذرگاه‌های مرزی شرق روسیه ارسال شود و به این ترتیب حدود ۲۵ میلیون تن زغال سنگ می‌تواند از غرب به شرق تغییر مسیر صادراتی دهد. در این راستا دولت روسیه برای افزایش ظرفیت ریلی در خاور دور و در دسترس بودن حمل و نقل دریایی تلاش خواهد کرد و همچنین

برای سرعت بخشیدن به توسعه پایانه‌های زغال سنگ در راستای صادرات تلاش خواهد کرد.

بر اساس گزارش سرویس گمرک فدرال روسیه، این کشور در سال گذشته میلادی ۴۶٫۸ میلیون تن زغال سنگ حرارتی و ۳٫۶ میلیون تن زغال کک را به اتحادیه اروپا صادر کرده است که تقریباً ۳۵ درصد از کل واردات این بلوک را تشکیل می‌دهد. طی ده سال گذشته سهم روسیه در بازار زغال سنگ اروپا رشد قابل توجهی داشته است.

اتحادیه اروپا واردات زغال سنگ روسیه را از ۱۰ اوت به عنوان بخشی از بسته تحریمی علیه مسکو که در آوریل اعلام شد، ممنوع کرد. شرکت‌های اتحادیه اروپا از ارائه بیمه و سایر خدمات مالی برای عرضه زغال سنگ روسیه نه تنها به کشورهای این بلوک بلکه در سراسر جهان منع شده اند. آلمان، لهستان و هلند بزرگترین خریداران زغال سنگ روسیه بودند.

هشدار گازپروم

آلکسی میلر، مدیرعامل گازپروم، اخیراً هشدار داد برنامه‌هایی برای تعیین سقف قیمت برای فروش گاز روسیه، که در حال حاضر توسط رهبران غربی در نظر گرفته شده است، باعث توقف عرضه می‌شود. او اشاره کرد که ما به قراردادهایی که امضا شده است متکی هستیم. تصمیم یک‌جانبه از این نوع، البته نقض شرایط اساسی توافق‌نامه‌ها است که منجر به خاتمه عرضه‌ها می‌شود. تحریم‌های متعددی از سوی آمریکا، اتحادیه اروپا و متحدانش علیه مسکو به دلیل حمله این کشور به اوکراین وضع شده است. مشتریان اتحادیه اروپا خود واردات انرژی روسیه را کاهش داده اند و گروه ۷ و اتحادیه اروپا در حال حاضر در تلاش هستند تا سقف قیمتی برای نفت و گاز روسیه وضع کنند. اظهارات میلر در تداوم هشدار مشابهی از ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه بود که ماه گذشته گفت مسکو در صورت اعمال محدودیت‌های قیمتی، عرضه انرژی را قطع خواهد کرد.

در اوایل ماه جاری میلادی، رهبران اتحادیه اروپا به توافقی دست یافتند تا بسته دیگری از تحریم‌ها را علیه روسیه اعمال کنند، از جمله ممنوعیت حمل و نقل دریایی نفت روسیه به کشورهای ثالث، مگر اینکه نفت کمتر یا با قیمت معین فروخته شود. این اقدامات پس از ۵ دسامبر ۲۰۲۲ برای نفت خام و ۵ فوریه ۲۰۲۳ برای فرآورده‌های نفتی پالایش شده اعمال خواهد شد.

اخیراً جانت یلن، وزیر خزانه‌داری آمریکا گفت که سقف قیمتی حدود ۶۰ دلار برای صادرات نفت روسیه به ازای هر بشکه، احتمالاً درآمدهای انرژی مسکو را کاهش می‌دهد و در عین حال تولید سودآور را ممکن می‌سازد و در نتیجه نفت خام روسیه را در بازار جهانی حفظ می‌کند. یلن تاکید کرد که این اقدام هنوز

توسط ایالات متحده و متحدان غربی آن مورد بحث قرار دارد. معاون نخست وزیر روسیه نیز گفته است که ایالات متحده باید سقف قیمتی برای گاز طبیعی مایع (LNG) خود که به اروپا می‌رود تعیین کند، زیرا گاز آمریکایی با قیمت‌هایی چهار برابر بیشتر از قیمت مصرف داخلی به اروپا تحویل می‌شود.

خط لوله جدید نفتی روسیه در اروپا

دولت مجارستان اخیراً اعلام کرد بوداپست و بلغراد یک خط لوله جدید برای تامین نفت خام اورال روسیه از طریق سیستم انرژی دروژبا به صربستان خواهند ساخت. این تصمیم در حالی اتخاذ می‌شود که انتقال نفت به بلغراد از طریق کرواسی، تحت تحریم‌های اتحادیه اروپا قرار گرفته است. تامین نفت صربستان عمدتاً از طریق یک خط لوله از طریق کرواسی انجام می‌شود، اما به دلیل تحریم‌هایی که اتخاذ شده، بعید است در آینده این امکان وجود داشته باشد. هفته گذشته، اتحادیه اروپا با محدودیت‌های جدید ضد روسیه موافقت کرد که شامل محدودیت قیمت نفت برای تحویل نفت خام روسیه از طریق دریا به کشورهای ثالث است.

صربستان که به شدت به عرضه نفت روسیه از طریق کرواسی وابسته است، مدعی شد که اتحادیه اروپا با اعمال محدودیت‌های جدید، بلغراد را هدف قرار داده است. نخست وزیر صربستان هشدار داد که ممنوعیت عرضه نفت از طریق دریا از روسیه و پمپاژ از طریق کرواسی، هزینه‌های واردات مواد خام صربستان را تا ۲۰ درصد افزایش می‌دهد و این امر منجر به از دست رفتن صدها میلیون یورو از بودجه این کشور می‌شود. از دیگر سو مجارستان که تا حد زیادی به نفت و گاز روسیه متکی است، سرسخت‌ترین منتقد تحریم‌های روسیه در اتحادیه اروپا بوده است و می‌گوید این اقدامات قیمت انرژی را بیشتر افزایش می‌دهد. در اوایل این ماه، بوداپست متعهد شد در صورت نیاز به صربستان در زمینه گاز کمک کند. مجارستان دارای ذخایر گازی است که حدود ۵ تا ۶ ماه مصرف این کشور را تامین می‌کند.

Druzhba که یکی از طولانی‌ترین شبکه‌های خط لوله در جهان است، در طول حدود ۴۰۰۰ کیلومتر نفت خام را از روسیه به پالایشگاه‌های جمهوری چک، آلمان، مجارستان، لهستان و اسلواکی حمل می‌کند.

مسکو تحریم غذایی را تمدید کرد

اخیراً روسیه محدودیت‌های واردات برخی مواد غذایی از کشورهایی را که پس از پیوستن کریمه به روسیه در سال ۲۰۱۴ مسکو را تحریم کردند، تمدید کرد. این تحریم تا ۳۱ دسامبر ۲۰۲۳ تمدید شد. این ممنوعیت اولین بار در آگوست ۲۰۱۴ به عنوان یک اقدام متقابل در برابر تحریم‌های اعمال شده علیه روسیه توسط تعدادی از کشورهای غربی که از به رسمیت شناختن الحاق کریمه به بخشی از روسیه خودداری کردند،

معرفی شد.

این اقدام قبلاً چندین بار در طول سال‌ها تمدید و اصلاح شده است. در ابتدا برای کالاهای خاصی از ایالات متحده، اتحادیه اروپا، استرالیا، نروژ و کانادا اعمال شد. در سال ۲۰۱۵، فهرست کشورها به آلبانی، مونته‌نگرو، ایسلند و لیختن‌اشتاین و در سال ۲۰۱۶، اوکراین گسترش یافت.

این ممنوعیت انواع خاصی از مواد غذایی و مواد خام را هدف قرار می‌دهد. در ابتدا، عمدتاً گوشت و محصولات گوشتی، شیر، لبنیات، ماهی و محصولات ماهی، سبزیجات و میوه‌ها را در بر می‌گرفت. از اکتبر ۲۰۱۷، واردات خوک زنده و همچنین محصولات جانبی حیوانی، چربی و روغن حیوانی نیز ممنوع شد. در سال ۲۰۱۵، دولت دستور داد که کالاهای ممنوعه کشف شده در کشور معدوم شوند. علاوه بر این، در مقطعی رویه‌ای معرفی شد که بر اساس آن ترانزیت محصولات از کشورهای تحریم شده از طریق خاک روسیه با محدودیت مواجه شد.

فرانسه به کمک آلمان شتافت

فرانسه برای اولین بار تحت یک قرارداد همبستگی انرژی با هدف کاهش بحران عرضه چند ماهه در بزرگترین اقتصاد اتحادیه اروپا، گاز طبیعی را به آلمان عرضه می‌کند. بر اساس بیانیه‌ای که اخیراً توسط اپراتور شبکه فرانسوی GRTgaz منتشر شد، خط لوله گازی که دو کشور را در روستای مرزی Obergailbach فرانسه به هم متصل می‌کند، صادرات به آلمان را آغاز کرده است. تنها خط لوله گاز بین فرانسه و آلمان در Obergailbach در ابتدا برای انتقال گاز به فرانسه ساخته شد، اما طرفین تغییرات لازم را برای معکوس کردن جریان ایجاد کردند. ماه گذشته این کشورها قرارداد همبستگی انرژی را امضا کردند و فرانسه متعهد شد در تامین گاز به آلمان کمک کند. در مقابل، انتظار می‌رود آلمان در صورت نیاز به فرانسه کمک کند. فرانسه کمتر از آلمان تحت تأثیر کاهش واردات انرژی از روسیه قرار دارد، زیرا بیشتر نیازهای گاز این کشور توسط نروژ و از طریق تامین گاز طبیعی مایع تامین می‌شود. البته این خط کمتر از ۲ درصد از کل مصرف گاز آلمان را تامین می‌کند اما از منظر نمادین و همکاری اروپایی اهمیت دارد.

تحولات منطقه ای

استراتژی صنعتی جدید امارات

شیخ محمد بن راشد آل مکتوم، حاکم دبی، اخیراً در مراسمی از برنامه‌های توسعه صنعتی امارات با محوریت انقلاب چهارم صنعتی پرده برداشت. در قالب این برنامه قرار است سالانه ۱۵ میلیارد درهم محصولات با فناوری پیشرفته اماراتی صادر شود و اجرای ۱۰۰۰ پروژه فناوری در سراسر کشور تا سال ۲۰۳۱ مطابق با اولویت‌های ملی کشور در دستور کار قرار گیرد. در این راستا سرمایه‌گذاری ۱۱ میلیارد درهمی در فناوری‌های پیشرفته و مراکز ملی برای توانمندسازی صنعتی و پرورش استعدادهای اماراتی در دستور کار خواهد بود.

مقامات اماراتی تأکید دارند که تمرکز بر فناوری پیشرفته یک رکن اساسی برای توسعه اقتصاد ملی در مشارکت با بخش خصوصی است و امارات متحده عربی در آینده یک هاب جهانی تحقیق و توسعه در فناوری‌های آینده خواهد بود.

این برنامه از طریق راه اندازی ۵ ابتکار عملی خواهد شد:

۱- ایجاد شاخص انقلاب صنعتی چهارم که بر مبنای آن اکوسیستم صنعتی امارات و میزان تطابق آن با انقلاب چهارم صنعتی مورد پایش قرار خواهد گرفت

۲- توسعه مراکز توانمندسازی صنعتی

۳- ارائه مشوق‌های توسعه فناوری پیشرفته

۴- ارائه مشوق‌ها برای توسعه کشاورزی پیشرفته

۵- اکوسیستم تجربی برای آزمایش فناوری پیشرفته

از منظر مقامات اماراتی، در قالب این برنامه امارات متحده عربی بر فناوری پیشرفته تمرکز می‌کند تا رشد صنایع خود را افزایش دهد، رقابت پذیری خود را بهبود بخشد، تنوع بخشیدن به اقتصاد را به پیش برد، یک اقتصاد دانش بنیان را پایه گذاری نماید و به طور کلی شرایطی را فراهم آورد که از یک سو متضمن توسعه پایدار و از دیگر سو تضمین کننده نقش آفرینی این کشور در حلقه‌های بالایی زنجیره‌های جهانی ارزش باشد.

از منظر آنها فناوری قوی‌ترین و کارآمدترین موتور برای ایجاد مزیت‌های رقابتی در تمام بخش‌های

حیاتی اقتصاد محسوب می‌شود و به تلاش‌ها برای تسهیل گذار به اقتصاد کم‌کربن کمک می‌کند. برنامه توسعه صنعتی جدید امارات در واقع نماد کوشش‌های این کشور برای گذر از اقتصادی نفت‌محور به اقتصادی دانش بنیان و نقش آفرینی در حلقه‌های بالای زنجیره‌های ارزش است. در همین راستا سال گذشته نیز، امارات متحده عربی اجرای یک استراتژی صنعتی تحت عنوان "برنامه ۳۰۰ میلیارد درهمی" را آغاز کرد. در قالب این استراتژی، امارات به دنبال افزایش سهم بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی به ۳۰۰ میلیارد درهم در سال ۲۰۳۱ است. سهم این بخش در تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۱ حدود ۱۳۳ میلیارد درهم بود.

توقف همکاری بانکی مصر با روسیه

اخیرا مصر سیستم کارت پرداخت MIR روسیه را در مراکز تفریحی و هتل‌های خود به دلیل نگرانی از تحریم‌های احتمالی ایالات متحده متوقف کرده است. مصر نگران است که استفاده از سیستم پرداخت روسیه مذاکرات کنونی این کشور با صندوق بین‌المللی پول برای دریافت وام را تضعیف کند. مصر تلاش دارد با دریافت وام از صندوق، اقتصاد خود را که دچار کمبود شدید ارز خارجی است تقویت کند. ایالات متحده با بیش از ۱۶ درصد سهم رای، مهمترین بازیگر تاثیرگذار در صندوق بین‌المللی پول است. بانک مرکزی مصر در ابتدا قصد داشت سیستم MIR را در ماه سپتامبر اعمال کند، اما پس از خروج چندین بانک ترکیه از سیستم پرداخت روسیه به دلیل تهدید آمریکا این طرح‌ها به حالت تعلیق درآمد. وزارت خزانه داری ایالات متحده اخیرا هشدار داد بانک‌هایی که با پرداخت‌های MIR سروکار دارند، با ریسک تحریم به دلیل حمایت از تلاش‌های روسیه برای دور زدن تحریم‌های غرب مواجه خواهند شد. تحریم‌ها می‌تواند شامل ممنوعیت استفاده از دلار آمریکا باشد. MIR یک طرح پرداخت است که مستقل از سیستم مالی غرب عمل می‌کند و به کشورها اجازه می‌دهد با بانک‌های روسی خارج از سیستم پرداخت‌های بین‌بانکی سوئیفت تراکنش داشته باشند و به شهروندان روسیه اجازه می‌دهد تراکنش‌های دیجیتالی انجام دهند. با پذیرش MIR از سوی مصر، گردشگران روس امکان پرداخت به روبل و دسترسی به دستگاه‌های خودپرداز را داشتند.

مصر در میان پنج مقصد گردشگری برتر برای گردشگران روسی است. روس‌ها و اوکراینی‌ها ۴۰ درصد از گردشگران مصر را تشکیل می‌دهند، اما تعداد آنها از زمان حمله روسیه به اوکراین در فوریه به شدت کاهش یافته است. گردشگری یکی از منابع عمده درآمدهای ارزی مصر است. مصر ۱۳ میلیارد دلار درآمد گردشگری در سال ۲۰۲۱ به دست آورد. بانک مرکزی مصر در شش ماه گذشته تلاش کرده است تا MIR را با شبکه داخلی Meeza مصر پیوند دهد. این امر گردشگری مصر را تقویت می‌کند و به مصر کمک

می‌کرد تا برای کالاهای روسیه مانند گندم روبل به جای دلار آمریکا پرداخت کند. اما احتمال مواجه شدن با تحریم‌های ایالات متحده مانع از حرکت بانک‌های مصری به سمت استفاده از سیستم MIR روسیه برای تقویت گردشگری شده است. مبادلات تجاری مصر با روسیه در سال ۲۰۲۱ به ۴,۷ میلیارد دلار رسید.

فشارهای خزانه داری آمریکا به کشورهایی چون ترکیه و مصر عملاً به معنای آغاز مرحله ثانویه شدن یا فراسرزمینی شدن تحریم‌ها علیه روسیه است. با فراسرزمینی شدن تحریم‌ها، فشارها بر اقتصاد روسیه تشدید خواهد شد.

توافق گازی ترکمنستان و افغانستان

وزارت خارجه افغانستان اخیراً اعلام کرد که کابل و عشق‌آباد درباره استملاک زمین‌های مسیر پروژه تاپی، آغاز کار این پروژه و ایجاد شبکه برای توزیع گاز به توافق رسیده‌اند. در قالب این توافق انتظار می‌رود در آینده نزدیک شبکه توزیع گاز وارداتی از ترکمنستان در شهر هرات برای مصرف خانگی و در پارک صنعتی آن ولایت، ایجاد شود. خط لوله گاز ترکمنستان تا مرزهای افغانستان رسیده است؛ اما تا اکنون کار عملی این پروژه در افغانستان آغاز نشده است. در قالب پروژه موسوم به تاپی بیش از ۸۰۰ کیلومتر خط لوله گاز ترکمنستان از خاک افغانستان عبور می‌کند و سپس به پاکستان و هند می‌رسد. در صورت اجرایی شدن این خط، سالانه افغانستان از این رهگذر بیش از ۴۰۰ میلیون دلار درآمد ترانزیتی خواهد داشت. تفاوت‌های هند و پاکستان از یک سو و انزوای طالبان در جامعه جهانی از مهمترین دلایل کندی اجرایی شدن این پروژه است. به نظر می‌رسد طالبان در وضعیت فعلی بر اجرای آن بخش از این طرح که گاز را به داخل افغانستان انتقال می‌دهد تمرکز کرده است.

داده‌های تازه

گردشگری عربستان در صدر جهان عرب

آمارهای جدید سازمان جهانی گردشگری نشان می‌دهد که عربستان سعودی پربازدیدترین کشور عربی توسط گردشگران در طول سال جاری بوده است.

بر اساس ارقام جدید منتشر شده توسط سازمان جهانی گردشگری، تاکنون بیش از ۱۸ میلیون گردشگر از عربستان سعودی در سال ۲۰۲۲ بازدید کرده‌اند، امارات متحده عربی با ۱۴٫۸ میلیون گردشگر در رتبه دوم و مراکش با ۱۱ میلیون گردشگر در رتبه سوم قرار گرفته‌اند.

در همین مدت، ۸٫۵ میلیون گردشگر از سوریه، ۵٫۷ میلیون از تونس، ۵٫۲ میلیون از مصر، ۴٫۳ میلیون از بحرین و ۳٫۵ میلیون از اردن بازدید کردند. الجزایر، لبنان، عراق، یمن، سودان، فلسطین و کویت در انتهای جدول رتبه بندی کشورهای عربی در جذب گردشگر قرار گرفتند.

گردشگری یکی از ارکان اصلی استراتژی کلان توسعه اقتصادی عربستان موسوم به "چشم انداز ۲۰۳۰" است که در قالب آن قصد دارد اقتصاد خود را متنوع سازی نماید. به عنوان بخشی از این چشم انداز، ریاض هدف خود را در حوزه گردشگری جذب سالانه ۱۰۰ میلیون گردشگر تا سال ۲۰۳۰ قرار داده است.

افزایش ۱۸۰ درصدی صادرات ترکیه به عربستان

داده‌های تازه دولت ترکیه نشان می‌دهد صادرات این کشور به عربستان سعودی با افزایش سالانه ۱۸۰ درصدی در بازه زمانی ژانویه تا سپتامبر به ۴۲۰٫۹ میلیون دلار رسید.

در سال‌های گذشته روابط سیاسی دو کشور تیره بود. تجارت یکی از زمینه‌هایی بود که تنش در روابط ترکیه و عربستان سعودی بر آن شدیداً اثر گذاشت به گونه‌ای که صادرات به عربستان در سال ۲۰۲۱ با ۹۲٫۲ درصد کاهش نسبت به ۲۰۲۰ به ۱۸۶٫۷ میلیون دلار رسید. اما تجارت در سال جاری بهبود یافته است، زیرا آنکارا و ریاض وارد روند عادی سازی روابط شدند که تأثیر مثبتی بر روابط اقتصادی داشت.

در ۹ ماهه امسال بیشترین صادرات ترکیه به عربستان، محصولات شیمیایی و فرآورده‌های آن با ۷۳٫۵ میلیون دلار بوده است. افزایش صادرات در این بخش ۴۷ درصد بوده است. صادرات فرش با ۴۴٫۵ میلیون دلار دومین حوزه محصولات صادراتی است. محصولات معدنی با ۴۱ میلیون دلار؛ ماشین آلات و قطعات آن با ۳۲٫۶ میلیون دلار؛ پوشاک و پوشاک آماده با ۲۹٫۱ میلیون دلار و غلات، حبوبات، دانه‌های روغنی و محصولات با ۲۶٫۶ میلیون دلار در رده‌های بعدی قرار دارند. بیشترین افزایش صادرات در ۹ ماهه سال در

بخش میوه و تره بار تازه با ۷۴۲,۶۳۷ درصد افزایش بوده است. صادرات در این بخش به ۱۴,۸ میلیون دلار افزایش یافت. افزایش صادرات در صنعت فرش ۱۱,۱۷۷ درصد بوده است. زمینه سازی‌های دیپلماسی اقتصادی ترکیه در ماه‌های اخیر برای احیای سهم خود در بازار عربستان به تدریج در حال نتیجه دادن است.